

Geef Nederland de ruimte!

Natuur
en
Milieu

Waar vinden we nog ruimte in een steeds voller land? De aanleg van nieuwe woonwijken, wegen en bedrijfsgebouwen trekt diepe sporen door het landschap; sporen die niet zomaar uit te wissen zijn. Stichting Natuur en Milieu wil een halt toeroepen aan het dichtslibben van het landschap. Het gaat immers om de ruimte waarin wij met zijn allen wonen, werken en ontspannen. Kortom, waarin we leven.

Veel mensen, veel wensen, weinig plaats: dat is Nederland in een notendop. De een wil ongestoord wandelen en fietsen, de ander snel met de auto van A naar B. De een houdt van uitwaaien in weidse polders of zoekt de beschutting van een bos, de ander heeft graag een flinke tuin. En sommigen willen ál die dingen... Aan de overheid de taak om de krappe ruimte zo verstandig en eerlijk mogelijk te verdelen en te ordenen. Wat verstandig en eerlijk is, en wat er dus in de Nota Ruimte zou moeten staan, daarover wil Stichting Natuur en Milieu een aantal aanbevelingen doen.

Wat wij wensen...

Een gezonde en schone leefomgeving en een rijke natuur, dat is wat wij voor ogen hebben. Mooie landschappen waar mensen kunnen genieten van stilte en uitzicht. Ruimte voor natuur en water. Compacte en aantrekkelijke steden waar mensen prettig wonen, met openbaar vervoer en andere voorzieningen van hoge kwaliteit. Gezonde steden ook, dus zonder al te veel herrie en vieze lucht. En met makkelijke toegang tot parken en tot de groene ommelanden van de stad. Wij zien graag natuur in de stad, en de mens in de natuur. Robuuste natuurgebieden staan ons voor ogen, onderling verbonden, zodat planten en dieren zich kunnen verspreiden.

Duurzaam ruimtegebruik

Om te voorkomen dat Nederland dichtslibt, moet duurzaam ruimtegebruik het uitgangspunt zijn, vindt Stichting Natuur en Milieu. Dat betekent: héél zorgvuldig omspringen met de beschikbare hectares. Kunnen functies (bijvoorbeeld wonen, werken, winkelen) gecombineerd worden? Kunnen we een gebouw of bedrijventerrein zó ontwerpen dat het later een andere of een extra functie kan krijgen? Er kan verrassend veel op weinig ruimte: woningen kunnen boven winkels en kantoren, parkeren onder de grond. Een school kan 's avonds een vereniging herbergen. Duurzaam ruimtegebruik betekent ook: op tijd nadenken over de landschappelijke- en natuurwaarden van een gebied. Hoe kan een ontwikkeling bijdragen aan het netwerk van natuurgebieden en verbindingszones dat Nederland zo hard nodig heeft? Onderzoek begint –letterlijk– bij de bodem: hoe lopen de waterstromen en hoe voorkom je verstoring daarvan? Duurzaam ruimtegebruik is in onze ogen de sleutel tot een rijke natuur, een aantrekkelijke leefomgeving en een duurzame economie. Het doorbreekt de spiraal van steeds meer spreiding van woningen en bedrijven over het hele land, en van steeds meer mobiliteit en landschapsaantasting.

Uitgekiend verdichten

Slim bouwen binnen de bebouwde kom; zo verbeter je de leefbaarheid van steden en hou je elders de ruimte open. Herstructurering van wijken biedt kansen voor 'inbreiding'. Ligt er misschien ergens een bedrijventerrein binnen een stad of dorp dat niet meer van deze tijd is? En hoeveel ruimte is er nog rond openbaarvervoerlijnen? Verdichting komt de stad ten goede: er ontstaat meer economisch draagvlak voor voorzieningen als winkels, scholen en openbaar vervoer. Woningen met kwaliteit en groen in de buurt zijn nodig om jonge gezinnen en mensen met een midden- of hoger inkomen in de stad te houden, of te doen terugkeren.

Meebetalen aan groen

Een bouwer die mag kiezen, bouwt liever aan de rand of buiten de stad dan er midden in. Dat is makkelijker en goedkoper. Landbouwgrond die de bestemming bouwgrond krijgt, stijgt enorm in waarde. Een deel van die waardevermeerdering zou ten goede moeten komen aan natuur- en recreatiegebieden. Dit is dubbel gunstig: er komt geld vrij voor groen én stadsuitbreidingen in het buitengebied worden afgeremd, doordat ze duurder worden. Dit mechanisme werkt echter niet als bouwlocaties overvloedig voorhanden zijn, want dan wijken bouwers uit naar inschikkelijker gemeenten. Het Rijk moet daarom in de Nota Ruimte stadsuitbreidingen in de open ruimte slechts zeer selectief toestaan. En daar waar het wel mag, moet de waardestijging van de grond altijd mede ten bate komen aan de natuur in de omgeving. Ook die verevening dient in het beleid te worden vastgelegd.

Bundeling

Als er dan toch buiten de stad gebouwd wordt, zou Stichting Natuur en Milieu graag zien dat dat zo veel mogelijk in de huidige stedelijke netwerken gebeurt, zoals de Randstad, Brabantstad, het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en Twente. Zo voorkomen we dat het hele Nederlandse landschap versteent. Vooral de knooppunten van openbaar vervoer bieden kansen voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Om die kansen te grijpen moet het Rijk zorgen dat de spoorlijnen

ONZE AANBEVELINGEN

Bouw naar toekomstige behoefte

De bouwopgave zou in onze ogen afgestemd moeten worden op de woningbehoefte van de toekomst, niet op de huidige woningvraag. Het ministerie van VROM werkt nu met prognoses die uitgaan van een forse groei van de vraag naar woonruimte. Het is twijfelachtig of die aansluiten bij de werkelijke woningbehoefte op (middel)lange termijn. Was er enkele jaren geleden nog veel vraag naar woningen in het duurdere segment, op dit moment schreeuwt de markt om betaalbare huizen voor ouderen, starters en alleenstaanden. Door nu op basis van forse prognoses veel ruimte voor woningen en bedrijven beschikbaar te stellen, dreigt straks een overaanbod van bouwlocaties. Hierdoor zullen allerlei goede voornemens op het gebied van 'ontwikkelingsplanologie' niet van de grond komen. Het is een breed gedragen opvatting dat ontwikkelingsplanologie alleen werkt bij schaars-te aan bouwlocaties.

Bescherm kwetsbare waarden

Het Rijk moet zijn verantwoordelijkheid nemen voor de bescherming van collectieve waarden zoals natuur, landschap, stilte en duisternis. Deze kwaliteiten

in die stedelijke netwerken beter worden benut, niet alleen door treinen, maar ook door lichte, metro-achtige vervoermiddelen. Verdichting van steden en verbetering van het openbaar vervoer gaan hand in hand. Het openbaar vervoer kan de ruggengraat vormen van de nieuwe stedelijke centra, maar kan ook rendabel worden dānkzij die stedelijke centra.

Groene buffers

Stichting Natuur en Milieu hecht er sterk aan dat de natuur rijk en gevarieerd is. Niet alleen binnen de Ecologische Hoofdstructuur, maar ook daarbuiten.

© Raymond Rutting/HH

© Eveline de Bruin

Wij pleiten voor flinke groene buffergebieden rondom natuurgebieden. Problemen als verzuring, vermesting en verdroging kunnen dāār worden aangepakt. Provincies moeten van het Rijk de taak krijgen om die buffergebieden aan te wijzen, en op hun beurt moeten ze gemeenten opdragen die buffergebieden in hun bestemmingsplannen op te nemen. Buffergebieden zullen vaak beperkingen opleggen aan de landbouw; denk aan regels voor het waterpeil en bestrijdingsmiddelengebruik. Boeren zouden daar wat voor terug moeten krijgen. Gemeenten kunnen boeren in bufferzones bijvoorbeeld extra armslag geven voor recreatieve bedrijvigheid. Het Rijk kan hen ook financieel ondersteunen met EU-subsidies.

VOOR DE NOTA RUIMTE

staan onder druk en de problemen spelen vaak op een bovengemeentelijk schaalniveau, zodat bouwers en gemeenten er niet automatisch voor (kunnen) zorgen. Het rijksbeleid zou naar onze mening moeten garanderen dat lagere overheden bij nieuwe ontwikkelingen de landschappelijke kwaliteit in stand houden of zelfs verbeteren. Worden bevoegdheden overgedragen aan lagere overheden, dan hoort ook geregeld te zijn wie het ruimtelijk beleid controleert en zo nodig corrigeert. Zodat collectieve belangen niet in de verdrukking raken door de economische belangen van gemeenten.

Bekijk het laag voor laag

Het Rijk moet ervoor zorgen dat provincies en gemeenten de 'lagenbenadering' op regionale schaal toepassen. Dus eerst kijken naar de ondergrond van het gebied (bodem en waterstromen), dan naar de structuren van groen en openbaar vervoer en ten slotte naar de ruimtebehoefte voor wonen en werken. Via systematische analyse van deze drie aspecten - die elk een andere tijdhorizon kennen - is de beste plek voor elke functie te bepalen. Deze aanpak voorkomt beslissingen waar we later spijt van krijgen.

Maak steden leefbaar

We willen dat provincies opdracht krijgen erop toe te zien dat gemeenten de 'SER-ladder' toepassen. De SER-ladder houdt in dat er bij voorkeur gebouwd wordt binnen de huidige bebouwde kom, en het liefst in grotere dichtheden. Uitbreiding van steden en dorpen is pas aan de orde als eerst de mogelijkheden binnen de kom zijn benut. Let wel: verdichting van steden betekent niet dat er op alle open plekken baksteen en beton moet komen. Een stad met te weinig groen wordt onleefbaar. Het Rijk moet daarom aansturen op een optimale mix van verdichten en verdunnen. En ook financiën beschikbaar stellen om provincies en gemeenten hier toe aan te sporen.

Zorg voor openbaar vervoer

Het Rijk moet zorgdragen voor snel en frequent openbaar vervoer binnen en tussen de nationale stedelijke netwerken en moet daar ook voldoende geld voor vrijmaken. Het bestaande spoor kan beter worden benut door er, behalve (zware) treinen, ook (lichtere) stads- en streekmetro's over te laten rijden. Daarvoor zijn investeringen nodig in passeersporen en stations.

Waar kan de natuur nog heen?

Geef de natuur de ruimte!

Natuur
en
Milieu

Stichting Natuur en Milieu
Donkerstraat 17
3511 KB Utrecht NL
snm@snm.nl
T. +31 (0)30 2331328
F. +31 (0)30 2331311
www.natuurenmilieu.nl

April 2004

Stichting Natuur en Milieu is een onafhankelijke organisatie. Zij werkt aan een schoon milieu en een rijke natuur via dialoog, lobby, juridische actie en publicitaire druk. Overheid en politiek zijn belangrijke gesprekspartners, maar ook bedrijfsleven, wetenschap en andere maatschappelijke organisaties, nationaal en internationaal. U kunt het werk van Stichting Natuur en Milieu steunen als donateur en met eenmalige giften. Wilt u meer informatie ontvangen dan kunt u bellen of mailen naar Stichting Natuur en Milieu.

Voor meer informatie:
Roos Kooiman, r.kooiman@snm.nl

Tekst: Roos Kooiman en Claudia Dekkers
Vormgeving: ontwerp bureau Suggestie & illusie
Druk: USP bv Utrecht

De Nationale Postcode Loterij
steunt Stichting Natuur en Milieu.

